

De bescherming van de vermiljoenkever

In 2012 werd de vermiljoenkever voor het eerst aangetroffen in Nederland en inmiddels zijn er acht populaties van deze bijzondere soort bekend. Het is een fraai felrood gekleurde kever, die zich echter nauwelijks laat zien door zijn verborgen leefwijze achter schors. De soort staat in de Habitatrichtlijnbijslagen II en IV. Dit betekent onder andere dat de kever en de biotoop waar deze voorkomt en zich voortplant, beschermd moeten worden. Omdat het al dan niet voorkomen van de soort lastig is vast te stellen, is het moeilijk om te weten in welke gebieden we rekening moeten houden met hem.

— Jinze Noordijk, Ed O. Colijn & Theodoor Heijerman (EIS Kenniscentrum Insecten)

> De vermiljoenkever (*Cucujus cinnaberinus*) is wijd verspreid in Europa, met een zwaartepunt in Zuid-Duitsland, Oostenrijk, Tsjechië, Slowakije en Hongarije. De laatste jaren is de soort zich aan het uitbreiden, met name naar het westen en het noorden. De soort heeft ook Nederland bereikt en is daarmee de vierde (Europees) beschermde keversoort in ons land naast het vliegend hert, gestreepte waterroofkever en brede geelgerande waterroofkever.

Waarschijnlijk heeft de uitbreiding te maken met klimaatfactoren en het meer beschikbaar komen van dood hout in onze bosgebieden. De vermiljoenkever leeft namelijk vrijwel permanent achter de schors van net gestorven (0 tot circa 5 jaar geleden) bomen, zowel liggende als staande. De

mannetjes en vrouwtjes vliegen in het voorjaar, en na de paring worden eitjes afgezet op een net gestorven boom. De larve leeft twee of drie jaar achter de schors van die boom. Als broedboom kunnen ze verschillende boomsoorten gebruiken. In Nederland is de soort vooral aangetroffen in populieren en zomereiken. Naast dood hout is een hoge vochtigheidsgraad ook een vereiste: de vermiljoenkever is met name te vinden in vochtige tot natte bossen.

De vermiljoenkever leeft alleen in vers dood hout, mogelijk is hij zo concurrenten voor. Hij heeft daarmee een heel andere indicatorfunctie dan het vliegend hert, die alleen in oud dood hout leeft. De kevers benadrukken samen dus het belang van al het dode hout, van vers tot oud. De komst van

deze bijzondere kever naar ons land kunnen we zien als een fraai resultaat van het natuurlijker worden van onze bossen en is dus een pluim voor de natuurbeheerders.

De vermiljoenkever geniet bescherming op Europees niveau via de Habitatrichtlijnbijslagen II en IV. Opname in bijlage II betekent dat, op termijn en als de kever gevestigd blijft, Natura 2000-gebieden aangewezen moeten worden voor de soort. Opname in bijlage IV betekent dat beschermingsmaatregelen genomen moeten worden voor de soort én de voortplantings- en rustplaatsen. Daarom is de soort opgenomen in de huidige Flora- en Faunawet, die vanaf 1 januari 2017 is opgenomen in de nieuwe wet Natuurbescherming. Kennis over het voorkomen van de soort is

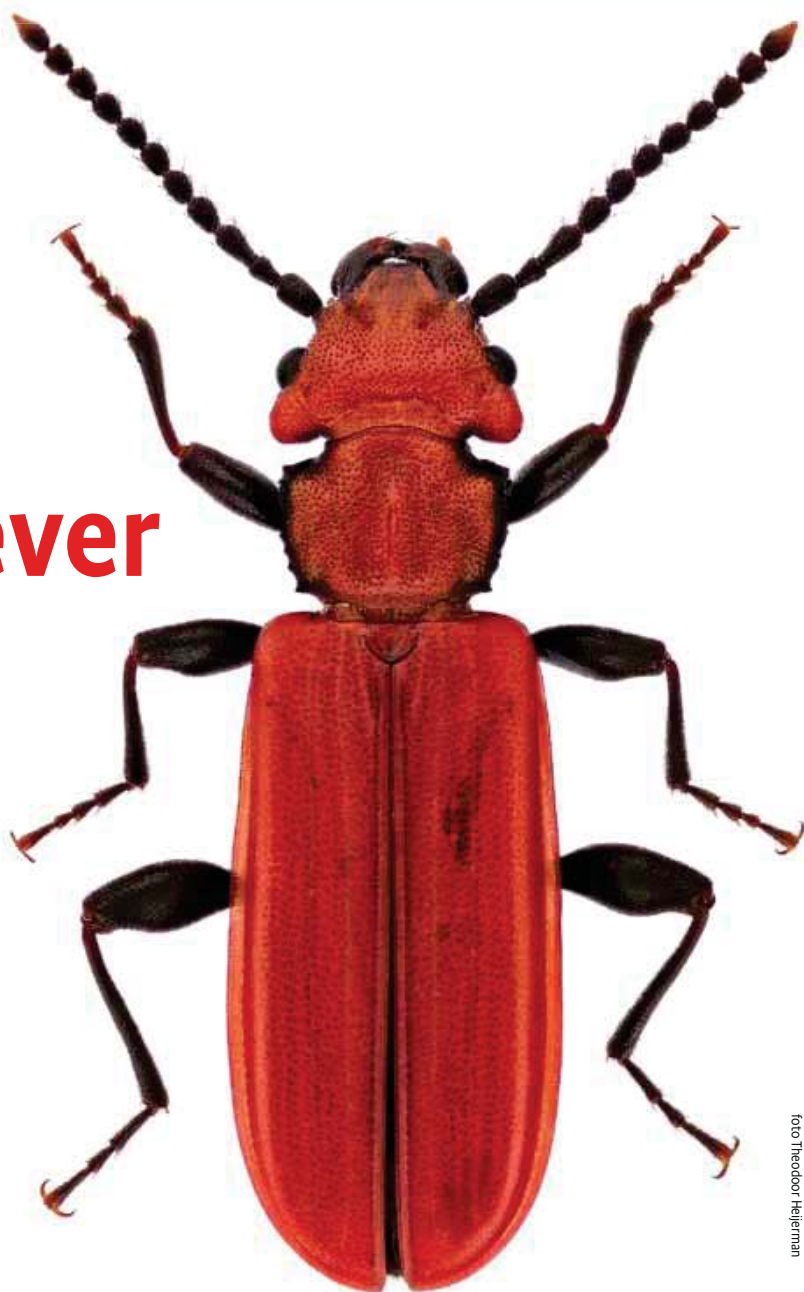

foto Theodoor Heijerman

van groot belang om effectief de bescherming te kunnen uitvoeren.

Inventarisatie

Het is niet eenvoudig om het voorkomen van de soort in bepaalde gebieden vast te stellen: ze leeft achter schors dat nog vast zit aan recent gestorven bomen. De volwassen dieren zijn slechts een zeer korte periode in het jaar actief en dan weliswaar niet verscholen onder schors, maar bij verstoring vluchten ze snel in kieren en spleten in het hout. Larven kunnen gedurende het hele jaar achter de schors aanwezig zijn, en hun voorkomen is daardoor eenvoudiger vast te stellen. Een groot nadeel van het zoeken onder de schors is echter dat (potentieel) habitat van de vermiljoenkever (en andere doodhoutkevers) wordt aangetast. Bij het verwijderen van schors droogt de stam snel uit en kan een groot gedeelte of de hele boom ongeschikt worden als habitat.

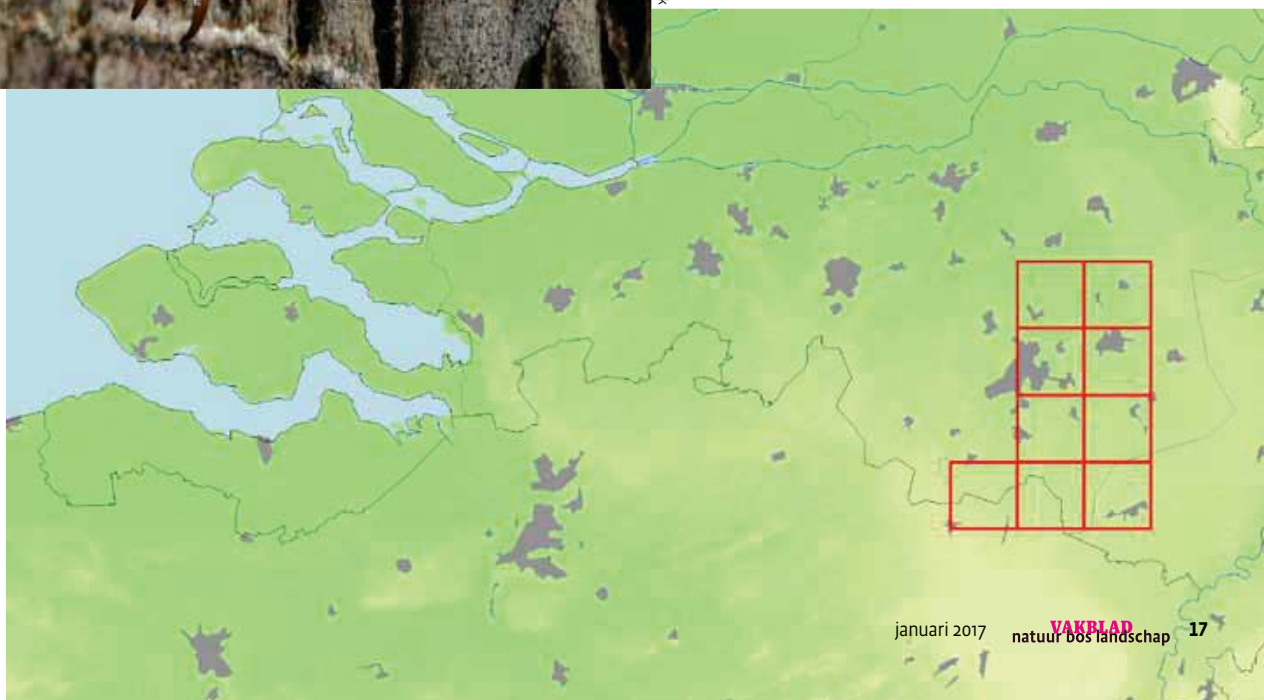
Om een eerste indruk te krijgen van het voorkomen van de soort, is tijdens verschillende projecten voor de provincies Limburg en Noord-Brabant en in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring wel gezocht naar larven onder schors, maar alleen op gebiedsniveau. Als de soort eenmaal aangetroffen werd, werd niet verder gezocht om ter plekke zoveel mogelijk biotoop intact te laten. We weten daardoor dat de vermiljoenkever nu voorkomt met verschillende populaties in bossen langs de Dommel, Tongelreep, Sterkselse Aa, Goorloop, Bakelsche Aa en de Hooidonksch Beek. Veel vochtige natuurgebieden zijn nog niet onderzocht, en de verspreiding is zonder twijfel groter dan we nu weten.

Bescherming

Deze kennis over het globale voorkomen is niet voldoende om de bescherming van de vermiljoenkever goed te kunnen regelen. De verspreiding van de soort is binnen natuurgebieden bijvoorbeeld nog niet in detail bekend. Omdat de vermiljoenkever (net) gestorven bomen bewoont, zijn er mogelijke conflicten bij het gangbare bosbeheer.

foto: Inze Noordijk

Thans bekend areaal van de vermiljoenkever. Binnen dit gebied moet rekening gehouden worden met aanwezigheid van deze streng beschermde soort in (verse) dode bomen. Naar verwachting zal het areaal zich de komende jaren uitbreiden.

Dode en omgevallen bomen in de buurt van paden en wateren worden vaak verwijderd door de beseigenaar of het waterschap, recent gestorven bomen worden soms nog gekapt om het hout te gebruiken, en als onderdeel van laanbeheer worden kwijnende of dode bomen soms gekandelaberd. Dit gebeurt ook in bossen waarvan bekend is dat de vermiljoenkever er voorkomt en in potentieel voor de soort geschikte bossen. Als de soort in de betreffende bomen leeft, zijn dit type maatregelen wettelijk niet toegestaan en dit zouden quickscans of natuurtoetsen moeten uitwijzen. Terreinbeherende organisaties of bureaus die natuurtoetsen of quickscans uitvoeren hebben tot nu toe echter geen of nauwelijks ervaring bij de inventarisatie of het inschatten van de geschiktheid van een biotoop. Bovendien is er tot nu toe geen ervaring met het aanvragen

van ontheffingen en het formuleren van passende mitigerende of compenserende maatregelen voor de vermiljoenkever. Het is belangrijk dat kenners van de soort, de terreinbeherende organisaties en de provincies (die vanaf 1 januari 2017 de taken van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland hebben overgenomen) hiervoor op korte termijn protocollen voor opstellen, ook voor de nieuwe gedragscode Bosbeheer.

Toekomst

Het plotselinge opduiken van de vermiljoenkever in ons land en op andere plekken in Europa, geeft aan dat de soort flinke afstanden kan overbruggen om nieuwe leefgebieden te koloniseren. Het is heel waarschijnlijk dat de soort al aanwezig is in veel meer terreinen, zoals in het Kempen~Broek en langs andere Brabantse beken. Ook de bossen

in Het Groene Woud bieden optimaal leefgebied voor de vermiljoenkever. Het zijn immers bossen op vochtige grond met veel populieren, ook in de aftakelende fase. Wie weet worden ooit ook de Biesbosch en het rivierengebied gekoloniseerd. Het is dus belangrijk dat terreinbeheerders in het huidige bekende verspreidingsgebied van de vermiljoenkever de soort en haar biotoop leren kennen, dat beheerders van andere terreinen alert zijn op de mogelijke kolonisatie van hun bosgebieden en dat de soort geïnventariseerd en gemonitord blijft worden door de provincies en keverspecialisten. Samenwerking is nodig om de vermiljoenkever bescherming te bieden die haar wettelijk gezien toekomt. <

jinze.noordijk@naturalis.nl

Voorbeelden van bomen waarin de vermiljoenkever is gevonden.

foto's Jinze Noordijk